

ניל"י

סיפורה של המחותרת 'ניל"י' הוא סיפורם של מספר דמויות השזורות בעלילה מרתקת. העלילה מסתעפת לסיפורים משניים ולהם סיפורי משנה, ולכל זאת יש להוסיף רכילויות וחצאי אמיתות. למתבונן מהצד דומה הדבר לבובת המטריושקה הרוסית אשר בעת פתיחתה מגלים בתוכה בובה נוספת, אשר בה מגלים עוד בובה וכן הלאה.

בכדי לשחות בסבך הסיפורים, ראשית נכיר בקצרה את הסיפור המרכזי, ולאחר מכן נרחיב אודות חלקים מאותו הסיפור הנפגשים עם הסיפורים האישיים של כל אחת מהדמויות.

חנות הניסיונות בעתלית

ניל"י – תקציר

ערב מלחמת העולם הראשונה, כאשר היישוב בארץ קץ בשלטון התורכי העריץ והמושחת, החליטו מספר צעירים לסייע לאנגלים שעמדו בשערי הארץ לכבוש את ארץ ישראל. לצורך כך הקימו את ארגון הריגול 'ניל"י' – ראשי התיבות של "נִצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקָר" (שמואל א', ט"ו, כ"ט). מטרת הארגון הייתה העברת מידע צבאי לצבא הבריטי. תקוותם הייתה כי בעזרת סיוע זה לבריטים, שבאו ממצרים במטרה לכבוש את הארץ מידי התורכים, יזכו היהודים לאחר הניצחון לקבל מהבריטים את ארץ ישראל לעם ישראל. ארגון זה מנה בשיאו כ-30 חברים.

מחותרת ניל"י הוקמה על ידי משפחת אהרנסון מזיכרון יעקב ואבשלום פיינברג מחדרה. משפחת אהרנסון כללה את אהרון אהרנסון, אחיותיו שרה ורבקה ושלושת האחים צבי, שמואל ואלכסנדר. אהרון היה אגרונום ואיש ציבור מזיכרון יעקב ואבשלום פיינברג היה עוזרו של אהרנסון בעבודתו המדעית וידיד משפחת אהרנסון. מאוחר יותר יצטרפו למחותרת דמויות מרכזיות נוספות, בהן יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד.

אהרון קיבל מהתורכים מינוי לעקוב אחר תנועת הארבה בארץ, על מנת לנסות ולהיפטר מהמכה. הקשר עם הבריטים נוצר והידיעות התחילו לעבור. הארגון העביר בשנות המלחמה מידע סודי לבריטים על תנועות הצבא התורכי בארץ ועל הביצורים של התורכים בעזה ובבאר שבע. המידע הועבר באיתותי מורס ובעזרת יוני דואר לאוניה בריטית שעגנה מול חוף עתלית ולבסיסים בריטים בסיני. הדבר סייע לבריטים לתכנן את הפלישה לארץ מכיוון באר שבע.

בקרב יהודי הארץ היה ויכוח ער סביב פעילותה של ניל"י. רבים חששו כי במידה ויתפסו חברי הרשת, תחול הרעה במצבו של היישוב היהודי ויערכו מעשי נקם מצד התורכים.

ב-1916 **אהרון אהרנסון** הגיע ללונדון במטרה לשכנע את האנגלים בתכניותיו. משם נסע למצרים, בה עסק בפעילות מודיעינית על סמך ידיעות שהגיעו אליו מן הארץ. בנוסף שמר אהרון על קשר שוטף עם מנהיגים יהודיים בארצות הברית.

בפברואר 1917 אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי חצו את רפיח בדרכם למפקדה הבריטית באל-עריש. בדרך התנפלו עליהם בדואים שהרגו את אבשלום פיינברג. יוסף לישנסקי ניצל, המשיך בדרכו למצרים, ומשם חזר באוניה לעתלית.

בן דודו של אבשלום, נעמן בלקינד, לא האמין לסיפורו של לישנסקי, ויצא לחפש את בן דודו באזור הדרום. הוא לא הצטייד בתעודות מיוחדות ולכן התורכים חשדו בו ותפסו אותו. **נעמן בלקינד נחקר**, עונה באכזריות ואולץ למסור פרטים על חבריו ברשת. כך בספטמבר 1917 עלו התורכים על עקבות אנשי ניל"י.

באוקטובר 1917 התורכים הטילו מצור על המושבה זיכרון יעקב. כל חברי המושבה נעצרו ונחקרו. אחת מהם הייתה שרה אהרנסון אשר עונתה קשות. כוח הסבל שלה כשל, והיא שמה קץ לחייה. לאחר מכן פתח ג'מאל פאשה, המושל התורכי באזור, במצוד אחר יוסף לישנסקי. הוא נתפס על ידי בדואים שהסגירו אותו לתורכים.

באוקטובר 1917 יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד הוצאו להורג בתלייה בכלא בדמשק. היחיד ששרד היה אהרון אהרנסון, אך במאי 1919 הוא נהרג בתאונת מטוס בשמי התעלה האנגלית בדרכו מפריס ללונדון.

אבשלום פיינברג

אין ספק כי הרומנטיקן בחבורה היה אבשלום. הוא גם הותיר מכתב שהפך (לאחר עיבוד של מירית שם אור וצביקה פיק) **ללהיט**.

אבשלום פיינברג היה בנם של זוג הביל"ויים פאני (לבית בלקינד, נעמן כאמור היה בן דודו) וישראל פיינברג. אבשלום נולד ב-1889 בגדרה וכשהיה כבן שנתיים עקרה משפחתו ליפו. אבשלום הצעיר התחנך בידי סבו, מאיר בלקינד, שהיה שומר מצוות וחובב תנ"ך מובהק. לאחר מכן נשלח על ידי אביו ל"כתאב", מקום לימוד לילדים מוסלמים המקביל ל"חדר". שם למד ערבית וקוראן, דבר שיסייע לו בעתיד כמרגל.

בימים ההם פעל אביו, ישראל פיינברג, לרכישת אדמות חדרה, עיבודן וייבוש הביצות. במשך מספר שנים חי בחדרה, בשעה שמשפחתו התגוררה ביפו. לבסוף, ב-1898, עברה המשפחה כולה לחדרה.

שנתיים לאחר מכן חזרה משפחת פיינברג ליפו ולאחר מכן עברה לירושלים.

לאחר מספר סבבים בין פריז, מצרים ושוויץ, חזר לארץ **בתחילת 1910** והתיישב בחדרה (שימו לב לתאריך זה הוא יהיה חשוב לגבי ההמשך). **בדצמבר 1910** הכיר את אהרון אהרנסון והצטרף אליו כעוזרו בחוות הניסיונות בעתלית שהוקמה באותה עת.

ב-1913, כשאהרון הקים את אגודת הגדעונים, היה אבשלום החבר היחיד באגודה שלא היה מבני זיכרון.

ב-1915 הקים יחד עם אהרון את מחתרת ניל"י. לצורך כך נשלח אלכסנדר אהרנסון למצרים ליצור קשר עם המודיעין הבריטי שישב שם. אהרנסון כשל במשימה וסולק ממצרים. הוחלט לשלוח את

פיינברג, בתקווה שהוא יצליח ליצור קשר עם הבריטים. ב-30 באוגוסט 1915 יצא באניית הפליטים "דה מוינס", והגיע למצרים בתוך מספר ימים. הוא הצליח ליצור קשר עם קצין המודיעין הבריטי לנרד וולי (עליו כתבתי [בהרחבה כאן](#)), וזה הסכים לרעיון הקמת רשת הריגול. פיינברג תודרך בשיטות איתות וקידוד המידע, וכן נתבקש להביא פרטים מסוימים אודות הצבא התורכי, ואודות שני טייסים בריטים שמטוסם התרסק בנגב.

כשחזר לארץ, ב-8 באוגוסט, החל בשיטות שנועדו להשיג מידע. הוא חיבר דו"ח בו פירט את מצב הצבא העות'מאני במקומות שונים ברחבי הארץ, מצב הדרכים ושמעות ששמע. דו"ח זה הכיל מידע מודיעיני מדויק למדי, שבדיעבד התברר כי היה חסר לבריטים באותה עת. פיינברג ציפה לאנייה הבריטית שהוסכם כי תבוא לארץ בראשית דצמבר. אנייה זו הגיעה, אך מסיבה לא ברורה האיתותים אליה לא צלחו. לאחר מספר ימים החליט אבשלום לצאת מצרימה בדרך היבשה.

פיינברג יצא דרומה ונתפס בשטח ההפקר שבין הכוחות העות'מאניים לבין אלו הבריטיים. בטרם נלכד הצליח להשמיד רשימות בעלות אופי צבאי שנשא, ולקרוע מעליו את דרגות הקצונה התורכיות שנשא שלא כדין. הוא נעצר והושם בכלא בבאר שבע. בחקירתו טען שהיה שם כדי לחקור את תנועת הארבה. הוא קיבל גיבוי מאהרון אהרנסון, שהיה ממונה מטעם השלטונות למלחמה בארבה, ובסופו של דבר החקירה נסתיימה בלא כלום ופיינברג שוחרר מכלאו.

שנת 1916 עברה כולה בניסיונות לייצר קשר יציב עם הכוחות הבריטיים שישבו במצרים. גם בראשית ינואר 1917 נראה לאבשלום שאין קשר כזה. מאהרון אהרנסון, שיצא עוד קודם לכן לאנגליה, לא נשמעו ידיעות (אף שכבר הגיע למצרים בדצמבר 1916). פיינברג, שניהל בהיעדרו את תחנת הניסיונות, סבר שיש צורך דחוף להגיע למצרים. הוא יצא לדרכו לחצי האי סיני, יחד עם יוסף לישנסקי, כשהם מחופשים לבדואים. בלילה שבין ה-19 ל-20 בינואר הם, ככל הנראה, תעו בדרכם ופגשו בדואי אשר דרש מהם להתלוות עמו אל האוהל שלו (ולמעשה להסגיר עצמם לתורכים). לישנסקי הכה אותו ואיים עליו באקדחו. הצעיר הבדואי, יונס אלבחב, הלך אל האוהל ודיווח על פיינברג ולישנסקי. שני ז'נדרמים תורכים (חיילי שיטור) וכשלושים בדואים יצאו ללכוד את פיינברג ולישנסקי. בהיתקלות נפצעו לישנסקי ופיינברג. לישנסקי נמלט, ופיינברג, שנפצע בירכו ולא יכול היה לנוע, ירה בז'נדרם התורכי בתגובה לדרישה לזרוק את נשקו. בעקבות זאת, נורה ונהרג.

יוסף הצליח, למרות שהיה פצוע, להיחלץ מהמקום ולהגיע למשמרות הקדמיים של הבריטים שכבר היו במדבר סיני. הבריטים סייעו ליוסף לחזור לארץ, אבל חבריו למחתרת לא האמינו לסיפור של אבשלום נפגע בקרב עם בדואים ונהרג, **אלא חשדו בו שהוא רצח את אבשלום בשל סכסוך על אהבתה של שרה.**

כאמור, בן דודו של אבשלום, **נעמן בלקינד**, שלא האמין בסיפור יצא לחפש אותו באזור הדרום, וכך נתפס על ידי התורכים.

פתרון התעלומה ראשונה

שנים רבות היה מעשה הירצחו של אבשלום ומיקום קבורתו בגדר תעלומה. בתקופת מלחמת ששת הימים שהה בסיני רס"ן ד"ר שלמה בן אלקנה, שם יזם את החיפושים אחר קברו של אבשלום. בתו, הגברת נאוה בן אלקנה, הסבירה את מורכבות הפרשייה ואת חלקו של אביה במציאת קברו של אבשלום: **"את פרשת אבשלום פיינברג פענח שלמה בן-אלקנה 50 שנה אחרי התרחשותה. משימת החקירה, הגילוי והאימות הייתה מאוד מורכבת. בסופה אבי איתר ותיחקר את הבדואים שהיו עדים, ואולי אף שותפים, לרצח אבשלום. בין השאר חקר אבי את הבדואי אשר קבר את אבשלום במדבר."**

בשנת 1967 הובאו עצמותיו של אבשלום לישראל ונקברו בהלוויה ממלכתית בבית העלמין הצבאי שבהר הרצל בירושלים. עץ הדקל שנעקר ממקומו בסיני, ניטע מחדש בעיר כרמיאל. חוטר מ"דקל אבשלום" ניטע במרכז הבינתחומי לזכרו של אבשלום פיינברג.

חיי האהבה

כפי שסיפרנו, נעמן בלקינד חשד ביוסף לישנסקי שרצח את אבשלום פיינברג **בשל סכסוך על האהבה של שרה**. אודות אבשלום ריכלו כי היה **מאוהב ואף מאורס לרבקה** אחותה של שרה **וכמובן מאוהב גם בשרה**.

כיצד נולדו סיפורים אלו ?

בין השנים 1910 ו-1915 החליף אבשלום עם שתי האחיות עשרות מכתבים (תוכנם מרתק ונוגע לעניינים אחרים בארץ ישראל). אין לי ספק כי הוא אהב את שתיהן ובהחלט הייתה סיבה לחשוד בו כי היה אף מאורס לרבקה. אולם נשאלת תמיד השאלה: **למי כתב אבשלום את מכתב האהבה הלוהט? לרבקה הצעירה והגינג'ית או לאחותה שרה בהירת השיער?**

חוות הניסיונות בעתלית

פתרון התעלומה השנייה

למעשה, אבשלום לא היה מאורס לרבקה והמכתב המפורסם לדעתי לא היה לרבקה – היא רק החזיקה במכתב. **המכתב נכתב ב-18.10.1910 ואת אהרון הכיר רק בדצמבר של אותה שנה!** את המכתבים הראשונים לרבקה שקראתי אבשלום מסיים במילים (ממרס 1911): "צריך להיפרד, רבקה... לחיצת-יד ולהתראות, אבשלום". רק ביוני 1911 הוא חותם: "אחיר אוהבך, אבשלום".

מעבר לבעיית המועדים, בשיר מוזכרים **תלתלים שחורים** – לא לרבקה ולא לשרה היו תלתלים שחורים. **מסתבר שאבשלום כתב את המכתב לאשה אחרת** אותה אהב לפני שפגש את האחיות אהרנסון, או שכתב אותו סתם כך, בפרץ רגשות, ולא לאשה מסוימת.

זהו נוסח המכתב:

"חדרה 18.10.1910"

אלף נשיקות לך, אהובתי.

כך גומרים האוהבים את כל המכתבים שלאהבותיהם הם כותבים. אלף נשיקות לך, אהובתי. כך מתחיל אני את מכתבי אליך, אהובתי. ומה מאד מתאווה אני לנשקך: אלף נשיקות, אהובתי. ראשית כל הייתי שם נשיקה גדולה על מצחך הלבן, כמו קשר באמצע המצח. ומהנשיקה הזאת היו

יוצאות הרבה הרבה נשיקות אחרות בעיגול על המצח הזך ועל התלתלים השחורים כמו כותרת של נשיקות, כמו ששמות למען התייפות היפות מחרוזת של פנינים.

ואחרי כן הייתי לוחש לך בשני פרחי צדף ורוד, אוזניך, שני סודות קצרים ומתוקים שהדם מצלצל עד אמצע הלב.

ובשפתי הייתי מחליק את ריסיך ועפעפיך. ואחרי זאת אני שם שתי נשיקות עגולות ומהירות ומצלצלות על שתי עיניך, כאשר שותים למען רוות כוס יין בצמא בקיץ.

ועתה צריך להעמיק בגומות לחיך, לחפור ולחפור, וגם את הצלוחית הקטנטונת שבקצה סנטרך הקטן.

ואחר צריך לאסוף את שפתותיך הוורודות אל תוך פי, ולשאוף נשיקה עד אפס כוח, עד שימלא החזה ולא יישאר שם מקום גם כחוט השערה.

ועל צווארך השלגי, הזך, הרם והגמיש שכצוואר הברבור, ושתנועותיו מושכות ועדינות כתנועות ילדות המים, צריך לשים חוטים חוטים, מחורזות של נשיקות עד כדי לכסותו, וצריך לרדת עד השוחה הקטנה שבקצה הצוואר, שם במקום שהשמלה הטיפשה והמרשעת מכסה את הכל...

ועל מפרקתך זכת אור וכתפיך, ברד של נשיקות.

ועתה שים אשים ראשי על חזך ומצאתי את הנקודה המדויקה אשר שם דופק לבך, ושמתי שפתי מולו, ודרך שמלותיך והעור הבשר והגידיים אשאב בכוח את הלב ואמשכנו אלי ואמהיר דפיקותיו, ריקודיו, כירכוריו: תק, תק-תק, תק-תק-תק.

ועל מסגרת חגורתך נשיקה. ובגניבה על ברכיך הקטנות נשיקות.

ונשיקה על פרקה מפרקות אצבעותיך הלבנות והקטנות, שאין מקום עליהן בעד כל גודל שפתי הזוללות, וצמידי נשיקות על ידיך, ואל השרוולים אתגנב ונשיקות על זרועותיך המבושמות והרעננות, חבלי אהבה לבנים.

ונשיקות לכל אחת מתנועותיך המקסימות, מצהלותיך המרנינות וגם נשיקות תועות בלי מטרה ובלי תאוה בוערת, כאשר ישליכו פרחים על כלה עוברת.

והנה כוסית בנשיקות, אהובתי, והנשיקות תשע מאות תשעים ותשע נשיקות. ועוד אחת נשארה נשיקה, רק אחת, וצריך שאשק הנשיקה האחרונה הזאת, ויהי מה!

ועכשיו רום התאוה, פסגת החשק, איה, אהובתי, מעיין האור המותח על כל אבריך, על כל תנועותיך, על כל מבטיך, את עדנת השמים וקסם האור, איהו מלא אור מעיין האור?

את המעיין הזה הייתי רוצה למצוא ולשים שפתי בו, ולהדביק פי במעיין האור לשתות ולשתות עד רוות, וזאת היתה נשיקת האלף.

אבל השמים אינם בעד עיני החוטאות, האור איננו בעד שפתי הטמאות, הארציות, הסובאות, ועל כן תצרב נצח הנשיקה האי-אפשרית הזאת את שפתי ותעיק עד מוות את חזי התאב.

ועל כן אלף הנשיקות חסרות הן אהובתי, רק תשע מאות ותשעים ותשע נשיקות יפתי. ובכל זאת!

אלף נשיקות לך כוכבי!"

כל מה שנותר כעת זה לאתר את ברת המזל שלה נכתב מכתב זה, ולמחפשים ניתנו מספיק רמזים. בימינו חלק מתושבי אזור זיכרון נוהגים בחג האהבה – ט"ו באב – לפקוד את בית אהרנסון ולהתמוגג על שיר זה.

אהבה לשתי אחיות

זכורים לנו מקרים אחרים מפורסמים בהיסטוריה בהם גבר היה עם שתי אחיות. דוגמא אחת היא רחל ולאה שנישאו ליעקב אבינו. דוגמא נוספת הייתה אליעזר בן יהודה, שעלה לארץ עם דבורה שנפטרה משחפת והשאירה אותו עם חמישה ילדים. אחותה חמדה עלתה במיוחד כדי לעזור לו והתחתנה אתו. אגב, לימים התגלה שברגע שחלתה אשתו, הוא תכנן להתחתן עם אחותה. אז היא הייתה אז בת שתיים עשרה. הדוגמא האחרונה המוכרת היטב היא של אריאל שרון, שלאחר מות אשתו מרגלית בתאונת דרכים, נישא לאחותה, לילי.

שימו לב, שכמעט על כולם כתבו שירים. צביקה פיק שר [אני אוהב אותך לאה](#) (למילים של אהוד מנור), ועל אהבותיו של אבשלום פיינברג הוא כתב בעצמו. ושוב צביקה פיק שר את [השיר אלף נשיקות](#) אותו עיבדה מירית שם אור.

יוסף לישנסקי – האיש והאגדה

יוסף לישנסקי (1890 - 1917), נודע כאיש מחתרת הריגול ניל"י. מאורעות ימיו האחרונים, ובמיוחד יחסיו עם אנשי ארגון "השומר", שימשו בסיס לוויכוחים ולעימותים היסטוריים במשך שנים רבות. דמותו הייתה שנויה במחלוקת עמוקה הן במהלך חייו והן בתקופה הסמוכה למותו. מחלוקת הקשורה במישרין לאווירת המחנאות שפילגה את היישוב העברי בארץ ישראל בימים של ערב מלחמת העולם הראשונה ובמהלכה.

לישנסקי נולד באוקראינה, וכבר בילדותו חווה טרגדיות משפחתיות: אמו ורוב אחיו ואחיותיו נספו במחלה ובדליקה, ולאחר שעלה לארץ ישראל עם אביו, נעלם האב באחד הימים, ולא ידוע מה עלה בגורלו. על יוסף הילד והנער עברו ימי מחסור וסבל, ונראה שבימים אלו התחשלו אופיו החזק ואומץ ליבו. הוא נותר לגור בבית משפחת דודו, הצטיין בלימודיו, אך הפסיקם בגלל קשיים כלכליים. אחר כך נסע למצרים, שם התפרנס מניהול חווה חקלאית, וחזר לארץ כעבור שנתיים. בהיותו בן עשרים נשא לאישה את רבקה ברושקובסקי, בת איכרים מהמושבה בית-גן. לזוג נולדה בת, בשם עבריה, ובן, בשם טוביה (טוביה הפך חבר בקיבוץ "עין השופט" של "השומר הצעיר"). ב-1908 קיבל יוסף זכות איכרות במושבה החדשה בית-גן הסמוכה ליבנאל, שם עיבד במשך שנים אחדות את שדותיו והשתלב בחיי הכפר. מדי פעם השתתף במרדף אחרי שודדים שנהגו להתנפל על העובדים בשדות, והצטיין במעשי גבורה נועזים.

הזוג הצעיר הקים בבית-גן משק מסודר, אך בהמשך עבר לישנסקי לעסוק בשמירה באופן פרטי. כשביקש בשנת 1915 להצטרף לארגון "השומר", הוא התקבל לתקופת ניסיון, והוצב לשמור במושבות שונות, ביניהן מנחמיה. כאשר הותקפה המושבה ע"י פורעים ערבים, נהרג מנהיגם בחילופי האש, ולישנסקי הואשם על-ידי ראשי השומר ב"יד קלה על ההדק". בהמשך התברר כי היורה היה שומר אחר, אך יוסף לא הוחזר לארגון, וזאת למרות שהצטיין בשמירה ונודע כרוכב מעולה, היה בקיא במנהגי הסביבה ובשפה הערבית, ואף זכה ליחס כבוד מן הערבים שעמם בא במגע. לאמיתו של דבר, היו בין לישנסקי לאנשי "השומר" חילוקי דעות אידיאולוגיים חריפים. אנשי "השומר" נטו לסוציאליזם ונקטו מדיניות ביטחונית זהירה ומתונה, בעוד לישנסקי, שהיה חופשי ומרדן מטבעו, תמך במהלך פטרויטי מהפכני.

בהמשך התחבר לישנסקי לקבוצת שומרים במושבה כינרת, חלקם דחויי "השומר", ויחד החליטו להקים ארגון שמירה מתחרה בשם "המגן", שפעל בעיקר במושבות הדרום כגון עקרון, באר-טוביה וגדרה (בעוד "השומר" פעל באותה עת בעיקר בגליל).

בדצמבר 1915 נעצר אבשלום פיינברג, פעיל ניל"י, בידי התורכים בחשד לריגול, והוחזק בכלא בבאר שבע. על מנת לשמור עמו על קשר, השתמשו אנשי ניל"י בלישנסקי כדי להעביר פתקים שהוברחו מן הכלא אל בני משפחת אהרנסון אשר ישבו בעתלית (פיינברג כאמור שוחרר בהתערבותו של אהרון אהרנסון, שהעיד כי זה עסק על-פי הנחייתו, בחיפושים אחר ארבה). מפי אבשלום נודע ליוסף לישנסקי על קיומה של מחתרת ניל"י, וכך הצטרף יוסף לישנסקי לניל"י. בשנת 1916 לא התרחשה כמעט כל פעילות בניל"י (למעט ניסיונות תקשורת עם הבריטים), ולישנסקי המשיך להשקיע את זמנו בענייני השמירה של "המגן", ולא סיפר לחבריו על פעילותו בניל"י.

באחת המשימות, התרחש הסיפור הנודע של "בגידתו" כביכול של לישנסקי. בינואר 1917 החליט אבשלום פיינברג לרדת למצרים דרך המדבר לשם חידוש הקשר עם המפקדה הבריטית. הוא בחר כבן לוויתו ביוסף לישנסקי, שהכיר היטב את האזור, ובדרכם הותקפו (ליד רפיח) על-ידי בדואים. בהתקפה זו נהרג אבשלום ואילו יוסף נפצע בכתפו ואיבד את הכרתו. הוא נאסף בידי משמרות בריטיים, ואושפז במצרים בבית-חולים צבאי.

ימים ספורים לאחר מכן נודע לאהרון אהרנסון כי לישנסקי שוכב פצוע בפורט סעיד. הוא נפגש ושוחח עמו, וכך נודע לו על נפילת פיינברג. לאחר החלמתו חזר לישנסקי באנייה בריטית לעתלית, כשחזר ארצה הפנה את עיקר מרצו לעבודת הריגול של ניל", ואף גייס לשורותיה מאנשי "המגן". בעקבות זאת התפרק "המגן". מאז היה לישנסקי למרכז פעילות ניל"י בארץ, יחד עם שרה אהרנסון ונעמן בלקינד. ניסיונו בניהול "המגן" והיכרותו המעמיקה בשבילי הארץ סייעו בידו. הוא אסף דו"חות מודיעיניים מפעיליו ברחבי הארץ, העתיקם בכתב ידו, ושלה אותם למצרים באמצעות אניית הקשר הבריטית. את איסוף המידע ניהלו במסווה של מחקרי צמחים מטעם תחנת הניסיונות בעתלית. בנוסף, עסקו בהעברת סכומי כסף גדולים לידי "ועד ההגירה". היו אלה תרומות שנאספו אצל יהודים, בעיקר בארצות-הברית, כדי להציל מרעב את היהודים שנפגעו במלחמה וגורשו מן הארץ על ידי התורכים.

פרשת רצח אבשלום פיינברג העיבה במשך שנים על דמותו של לישנסקי. דברי לישנסקי לאהרנסון במצרים על מות אבשלום פיינברג היו למעשה העדות היחידה על אשר קרה במדבר, והדבר עורר, חשד כי לישנסקי היה זה שרצח את פיינברג, ובדה את דבר ההתקפה הבדואית. יש לציין כי כבר בתחילת היכרותם הסתייג אהרון אהרנסון מלישנסקי, ולא פעם היו ביניהם התנגשויות ומריבות. בין השניים היו גם הבדלי אופי על רקע חברתי: אהרון היה בן איכרים, ואילו יוסף נמנה עם מחנה הפועלים. היו אף שמועות, על פי הן לישנסקי רצח את פיינברג על רקע מאבק על לבה של שרה אהרנסון.

בין השאר, נשלח לישנסקי למצוא את עצמות אבשלום פיינברג. כשחזר סיפר שגילה את המקום, אך בגלל בניית ביצורים ופסי רכבת בידי הצבא אי אפשר היה להוציא את העצמות.

בראשית ספטמבר 1917 תפסו העות'מאניים יונת דואר שנשאה מסר מוצפן, וכך התבסס חשדן בדבר מחתרת ריגול בקרב יהודי הארץ, אך בניל"י הוחלט אחרי ויכוחים להמשיך בריגול. נעמן בלקינד נתפס במדבר בדרכו למצרים, ויוסף לישנסקי שהיה מבוקש על-ידי התורכים, הסתתר באזור זיכרון יעקב. הדבר נודע לתורכים, והם הטילו מצור על המושבה, אך אנשי ניל"י קיבלו על כך התראה מוקדמת, ולישנסקי הספיק להימלט. במשך עשרים הימים הבאים הוא נדד בדרכי הארץ, מתוך כוונה להגיע ללבנון ולהסתתר שם.

לאחר שלושה ימים במסתור פגש יוסף שלושה מחברי "השומר", חבריו ויריביו לשעבר, שהיו בדרכם בעגלה צפונה. הוא הצטרף אליהם בניסיעתם, וכיוון שחששו כנראה כי ייפול חי בידי התורכים, ואם ייחקר ויעונה ימסור פרטים על האגודה ואנשיה הם ירו בו. לפי גרסה אחרת, לאחר התלבטויות רבות, החליט ועד "השומר" להוציא אותו להורג, ולמסור את גופתו לתורכים.

סיפור בתוך סיפור

בניגוד לאמרה הידועה, לעיתים מאוד נדירות ההיסטוריה חוזרת על עצמה. נדיר עוד יותר הוא שההיסטוריה חוזרת על עצמה באותו המיקום. המקום בו ירו בלישנסקי היה בוואדי מתחת לתל "אבל בית מעכה". תל זה מתנוסס מעל מפל התנור המוכר מדרום למטולה. בתקופת המקרא התחולל בתל זה אירוע דומה.

שבע בן-בכרי מרד במלך דוד וברח לתל "אבל בית מעכה", לשם שלח דוד המלך את יואב בן צרויה. יואב שם מצור על העיר ואיים לחסל את כל תושבי העיר אם לא ימסרו לו את שבע בן-בכרי. בכך למעשה תושבי העיר נקלעו לאותה הדילמה של "השומר", ונהגו באותו האופן. מסופר על אישה

חכמה ששכנעה את תושבי העיר לכרות את ראשו של שבע בן-בכרי, ולמסור אותו ליואב בן צוריה על מנת להציל את העיר - וכך אכן עשו אנשי העיר (לקריאה מהמקור [שמואל ב', פרק כ'](#)).

מירי אנשי השומר ניפצע יוסף לישנסקי, והוא נמלט כשהוא פצוע ורעב. בהמשך דרכו, במקומות שונים ברחבי הארץ, נעזר באנשים שונים שסיפקו לו עזרה. לבסוף נתפס על-ידי בדואים ליד נבי רובין הסמוך לפלמחים. הם הובילוהו לרמלה והסגירוהו לידי התורכים.

לישנסקי הועבר לכלא בדמשק, שם נחקר באכזריות יחד עם נעמן בלקינד ורבים אחרים. לא ברור אם דיבר בחקירתו, ומה סיפר, וישנן על כך עדויות סותרות. לפי עדות איתן בלקינד, אחיו של נעמן בלקינד מראשי ניל", שהיה כלוא עמו: **"הוא לא הלשין על איש... אפילו לא על אנשי השומר"**. אף על פי כן, מנהיגי השומר סרבו לסייע לבריחתו. אנשי ניל"י טענו כי רגשי נקמנות ושנאה הם שמנעו מאנשי היישוב מלפעול למען לישנסקי. במשפט שנערך בין כותלי הכלא, נגזר עליו ועל נעמן בלקינד עונש מוות בתלייה.

השנאה והביקורת כלפיו וכלפי ניל"י באותה עת הייתה כה עזה עד כי מספרים (מפי ירמיהו יפה, בנו של הלל יפה): **"באותו יום מר שהוקפה זיכרון... הייתי בבית הכנסת, כשהוצאו כל ספרי התורה מן הארון ונרות עטופי שחורים הודלקו בעצם היום, ונתקע בשופר, והופל חרם על יוסף לישנסקי...** ואלה לא היו דברים סתם, שנאמרו רק כדי לשכך את חמת התורכים. רובם המכריע של הקהל קיבלם כפי שנאמרו, שכן אין תוקעים בשופרות, ואין נשבעים לשקר בפני ספרי תורה".

ימיהם האחרונים של לישנסקי ונעמן בלקינד בכלא התורכי עברו עליהם בדיכאון. לפי המסופר, ביקש לישנסקי רעל מד"ר משה ניימן, אחד מאנשי ניל"י הכלואים שעמו היה מיודד, כדי להמית את עצמו, אך בקשתו לא מולאה.

בלילה שבין ה-15 ל-16 בדצמבר 1917, בשעה שלוש לפנות בוקר, נלקחו יוסף לישנסקי ונעמן בלקינד מתאם בכלא אל הכיכר המרכזית בדמשק, אל עמודי התלייה. איתן בלקינד שהיה אסיר גם הוא באותה תקופה סיפר: **"אף שהתאים היו נעולים והאסירים היו כלואים על מסגר, שררה התרגשות רבה בחאן. לפתע פרצה זעקתו של יוסף: 'שלום, יהודים! הנני הולך למות!'... נעמן כשל בהליכתו... בהיפרדם פנו אלי, ושניהם יחד קראו: 'ניל"י, עניתי להם: 'נצח ישראל לא ישכחם'. רק אז פרצתי בבכי"**.

לאוזני המתגודדים בכיכר המרכזית בדמשק עוד הספיק יוסף לשאת בערבית נאום חוצב להבות נגד התורכים: **"אין אנו בוגדים. לא בגדנו במולדת, שהרי בטרם הבגידה חייבת להיות אהבה. אנחנו מעולם לא אהבנו את מולדת ה"פאלאקה" וה"בקשישים" ... אנחנו, חברי ניל"י... חפרנו לך קבר גדול, עות'מאניה הבזויה! ...בשעה שאתם עוסקים בתלייתנו, נכנסים צבאות בריטניה הגדולה לעיר הקדושה שלנו, לירושלים, וצבאותיכם נסים מן העיר ללא קרב"** (הבריטים כבשו את ירושלים ימים אחדים קודם לכן, ב-9 בדצמבר וזה סיפור מרתק אחר).

כשתורגם נאומו לתורכית, הבין התליין את רוח הדברים וציווה להפסיק לתרגם. לאחר מכן בוצע גזר הדין, וגופות הנדונים הושארו שעות ארוכות על עמוד התלייה. הם נקברו שם, וכעבור כשנתיים הועברו ארונותיהם לקבורה בראשון לציון. להלוויה הגיעו פחות מעשרים איש. היישוב בארץ החרים את אנשי ניל", והשנאה אליהם אף הביאה לכך שקברו של לישנסקי חולל מספר פעמים.

ואכן, דמותו הציבורית של לישנסקי עברה שינוי עמוק במהלך השנים. בתחילה הוצג כדמות שלילית, וגם לאחר שנים רבות המשיכו להכות גלים פרשת חיינו ומותו, וסיפור ניסיון ההתנקשות בו על ידי "השומר".

ב-1962, בהוראת בן גוריון, נגנז תחקיר רדיו בנושא (בשם "המרדף"), כנראה בשל החשש לעורר פרשייה כאובה, ובגלל חשיפת מעורבותם בפרשה של אנשים הקרובים לשלטון. בתו של לישנסקי, עבריה (שהלכה לעולמה בסוכות תש"ע), הגיבה אז בזעם: **"...הייתה כוונה נסתרת לסירוס האמת...**

בעוון טפילת אשמה על אדם שעד היום טרם הופיע איש לתבוע את עלבונו...". הנושא הטעון לא ירד מסדר היום הציבורי, ועמו הדרישה לטיהור שמו.

רק כעבור שנים טוהר שמו של לישנסקי. לאחר מלחמת ששת הימים, התגלה מקום קברו של פיינברג, ובחקירת זקני הבדואים באזור הוכח כי הוא אמנם נרצח. הדבר הפריך לחלוטין את החשדות כלפי לישנסקי. עוד התברר לימים כי לישנסקי פגש את שרה אהרנסון לכל היותר פעם אחת, בחטף, טרם צאתו למצרים, **מה ששולל את הטענות על קשר רומנטי ביניהם.**

בשנת 1979 (לאחר המהפך הפוליטי בישראל), הועברו עצמות לישנסקי בטקס ממלכתי-צבאי להר הרצל בסמוך לקברו של אבשלום פיינברג, ב"חלקת עולי הגרדום".

אנקדוטה: בתיה לישנסקי, הפסלת הנודעת, אחותה של רחל ינאית בן-צבי (אשתו של יצחק בן צבי נשיאה השני של המדינה), מוצאה מסביבות קייב, מאחד הפלגים של אותה משפחה.

שרה אהרנסון

שרה אהרנסון נולדה בשנת 1890, בזיכרון יעקב. הוריה היו מראשוני המתיישבים במושבה. לשרה הייתה אחות בשם רבקה, וארבעה אחים – אהרון, צבי, שמואל ואלכסנדר.

בגיל 13 סיימה שרה את בית הספר והחלה לעבוד בעבודות הבית. בהיותה בת 17 נפטרה אמה ורוב עבודות הבית הוטלו עליה.

כשהייתה שרה בת 24 התחתנה עם חיים אברהם, יהודי עשיר, ועברה להתגורר עמו בקושטא שבתורכיה. נישואיה לא הצליחו. בעלה היה מבוגר ממנה ובעל אופי קשה. הימים היו ימי מלחמת העולם הראשונה. תורכיה, ששלטה בארץ-ישראל, הצטרפה למלחמה לצד גרמניה, אוסטרו-הונגריה ובולגריה. מנגד נלחמו בריטניה, צרפת ורוסיה (בהמשך המלחמה הצטרפו מדינות נוספות). שרה נהגה לשמור על

קשר עם בני משפחתה באמצעות מכתבים. במהלך המלחמה כתבה למשפחתה, בניסוח זהיר, על הלכי הרוח במרכז האימפריה העות'מאנית ומה שראו עיניה.

כשנה לאחר שעזבה את הארץ חזרה אליה שרה לבדה. **בדרכה חזרה הייתה עדה למעשי רצח שביצעו התורכים בארמנים.** שני אחיה, אהרון ואלכסנדר וכן אבשלום פיינברג הקימו את ניל"י.

שרה אהרנסון רכזה את הפעילות של ניל"י. בכדי להסוות את קיום הארגון, **עבדה בתחנת הניסיונות בעתלית אותה ניהל אחיה אהרון.**

כאמור, הקשרים עם הצבא הבריטי במצרים התנתקו. אהרון אהרנסון ביקש לחדש את הקשר ונסע לאירופה, משם הגיע למצרים. אלא שהמידע על הצלחתו לא הגיע לחבריו ולכן יצאו אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי, לנסות לחדש את הקשר בעצמם. בדרכם חזרה צעדו השניים במדבר סיני והותקפו בידי חולית בדואים. פיינברג נהרג ולישנסקי נפצע וניצל הודות לחיילים אוסטריים שעברו באזור. בהעדרם של אבשלום פיינברג ואהרון אהרנסון תפקדה שרה אהרנסון כראש המחתרת.

היישוב היהודי היה חרד מאוד שמא יפגעו בו התורכים כפי שפגעו בארמנים והתנגד לכל פעולה שנועדה לסייע לבריטים. ראשי זיכרון יעקב ביקשו משרה להפסיק את פעילות הארגון, אולם היא השיבה שאין היא מתכוונת להפסיק את פעילותה.

דרך נוספת להעברת מידע, שבה השתמשו חברי ניל"י, הייתה משלוח ידיעות לבריטים באמצעות יוני דואר. באותה שנה שיגרה שרה אהרנסון לבריטים יוני דואר שלרגליהן קשור פתק בכתב צופן, אבל

אחת היונים לא הגיעה ליעדה. היא נתפסה בחצרו של אחמד בק, מושל קיסריה. במטרה לתפוס את שולחי היונה, הביאו אותה הפקידים התורכים לזיכרון יעקב. הם הניחו שמראה היונה יגרום לאנשים מבוהלים להסגיר את האשמים. השמועה פשטה ביישוב. וועדי המושבות הזהירו את תושביהן וביקשו לנתק קשר עם ארגון ניל"י וכך עשו גם המוסדות הרשמיים של היישוב. שרה החלה להשמיד את כל המסמכים והעדויות בנוגע לרשת הריגול. אבל אז תפסו התורכים את נעמן בלקינד כשהיה בדרכו למצרים לחפש אחר אבשלום פיינברג. הוא נתפס ועונה. המידע שהגיע לידי התורכים בעקבות חקירתו הביא להסגרת כל חברי הרשת ובראשם שרה אהרנסון. חשיפת הארגון הביאה להתמוטטותו. במהלך חיפושיהם אחרי חברי ניל"י אסרו התורכים רבים מבני הישוב ומנהיגיו.

שרה אהרנסון נעצרה יחד עם בני משפחתה וכל חברי הארגון, חוץ מיוסף לישנסקי אשר הצליח להימלט ונתפס מאוחר יותר. התורכים עינו את שרה במשך מספר ימים בתקווה לחלץ ממנה מידע על הארגון. לבסוף הגיעה אליה השמועה כי עומדים להעביר אותה לדמשק. שרה ביקשה מהתורכים לעבור תחילה בביתה כדי להתרחץ ולהחליף בגדים, התורכים הסכימו. בהגיעה הביתה הוציאה מהמחבוא שהיה בבית אקדח וירתה אל תוך פיה. שלושה ימים גססה שרה עד שמתה. להלווייתה בזיכרון יעקב הגיעו רבים, גם אלו שלא האמינו בדרכה ופחדו מתוצאות גילוי הרשת.

מתוך מכתבה האחרון לאחיה אהרון, זמן קצר לפני התאבדותה: "תספר להם את עינויינו ומסור להם ששרה ביקשה שמכל טיפת דם שלה ינקמו כמות... הם אומרים שישלחוני לדמשק, שם בוודאי יתלו אותי. אני אסתדר שיהיה איתי איזה נשק קטן או סם... מסור לוועד הזיכרוני שבבוא (יום) פקודה - יפקדו".

אהבות

שרה פיתחה מערכות יחסים הדוקות עם אבשלום פיינברג, יוסף לישנסקי (שהיה נשוי), ואותה גם אהב המרגל הבריטי [תומאס אדוארד לורנס](#), [שבפתיחה](#) לספרו המפורסם "שבעת העמודים" כתב כך:

To S.A.

לס"א

I loved you, so I drew these tides of men into my hands and wrote my will across the sky in stars

אהבתיך, על כן חפנתי גאון האדם בידיי, וכתבתי צוואתי בכוכבים לרוחב השמיים.

To earn you Freedom, the seven-pillared worthy house, that your eyes might be shining for me

לזכותך בחירות, הבית הראוי על שבעת עמודיו שעניך אולי תזרחנה עבורי.

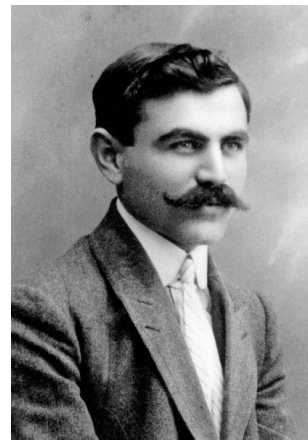
When we came.

כשנגיע.

על המצבה שלה, שלא כמו במצבות רגילות, אין שום ציון, רק השם "שרה". השם "שרה" אומר הכל! מאחר והיא התאבדה יצרו כעין גדר סביב קברה (נקברה כביכול מעבר לגדר).

נעמן בלקינד

משפחת בֶּלְקִינְדֵּי ראויה למאמר בפני עצמו. בין בני המשפחה נכללים מאיר בלקינד – חלוץ הוראת העברית, יהושע חנקין – גואל אדמות העמק, ישראל בלקינד – מייסד תנועת ביל"ו ומייסדה של גדרה, סוניה בלקינד – רופאת הנשים הראשונה בארץ ישראל, ישראל ("לוליק") פיינברג – ממייסדי ראשון לציון חדרה ותל אביב, נחום וילבוש – ממייסדי בית החרושת "שמן", אבשלום פיינברג, איתן בלקינד, ונעמן בלקינד – אנשי ניל".

נעמן בן פנינה ושמשון נולד בשנת 1888 בגדרה. אמו הייתה בתו של א.מ. פריימן, מעשרת מייסדיה הראשונים של ראשון לציון, ואביו היה איש ביל"ו. נעמן החל לקבל חינוכו בגן הילדים העברי הראשון בראשון לציון ואחר-כך בבית הספר העברי הראשון במושבה. את לימודיו התיכוניים השלים בבית הספר "אליאנס" ביפו. תוך כדי לימודיו היה בקבוצת הפעילים שהתנדבו למתן שיעורים בעברית, כדי להיאבק נגד הפצת השפה הצרפתית בהשפעת פקידות הברון רוטשילד. קבוצת נוער זו היוותה בהמשך את הגרעין לייסוד אגודת "הצעיר העברי". עם סיום לימודיו היה מורה ומזכיר בבית הספר ליתומי פרעות קישינב – "קריית ספר" – מיסודו של דודו ישראל בלקינד.

הפיכת "התורכים הצעירים" בתורכיה ב-1908 אפשרה גם למיעוטים להתנדב לצבא התורכי, וכך מצא את עצמו נעמן בין ראשוני בני הישוב העברי ששירתו בצבא התורכי. כשהשתחרר מן הצבא התקבל לעבודה כפקיד ביקב ראשון לציון. בהשפעת בן דודו אבשלום פיינברג הצטרף למחתרת ניל", יזם והשתתף במבצעים מסוכנים שלה והגיע בה לתפקיד מתאם אזורי פעולות הריגול בדרום הארץ. באחד הימים יצאו אבשלום פיינברג ויוסף לישנסקי מן הפעילים לשליחות במצרים.

אבשלום נעלם במדבר ואילו יוסף חזר ועל-פי הוראת אהרון אהרנסון, מראשי המחתרת, סיפר בתחילה שאבשלום פיינברג נסע להשתלמות בקורס קצינים באנגליה. לאחר שהחברים לא האמינו לסיפורו המקורי, הוא סיפר להם את שאירע בהתקלות עם הבדואים. נעמן פקפק באמינות דיווחו של יוסף וניסה בעצמו לעבור את הקווים ולהגיע אל האנגלים במצרים. הוא נעזר במורה דרך ערבי והלה הסגיר אותו בביר עסלוג' לתורכים. נעמן הובא לדמשק והואשם בריגול, עונה בבית הסוהר ואחר כך נידון לתליה.

הוא נתלה יחד עם חברו יוסף לישנסקי, שנתפס בינתיים גם הוא בידי התורכים, בכיכר העיר דמשק (16.12.1917). הניח אישה ובן. עצמותיהם של שני עולי הגרדום הועלו לארץ ישראל לאחר הכיבוש הבריטי ונטמנו בראשון לציון ב-24.10.1919.

חמישים שנה לאחר מכן הוכר נעמן בלקינד כהרוג מלכות על ידי מדינת ישראל ולמעלה משישים שנה לאחר מותו הוענק למשפחתו "אות ניל"י" בגין פעילותו במחתרת זו. השירות הבולאי הוציא בול לזכרו בסדרת הרוגי המלכות בדור התקומה.

סיפור מדהים

אחד מהסיפורים המדהימים על משפחה זו נחשף בתוכנית הטלוויזיה "עובדה". הסיפור מתחיל בחנאן אבו נאסר, צעירה ערבית נוצרית מנצרת, שצללה יום אחד למשפחת בלקינד, וסיפרה שהיא רוצה לבדוק קשר משפחתי בין סבה המנוח, יוסף שופאני, לבין משפחתם. "יוסף היה מאומץ. הוא ננטש בגיל חודש במנזר סטלה מאריס בכרמל. בטעות רשמו את שם משפחתו כבלקינד", וכל חייו חיפש אחר ההורים שלו וכמובן שלא מצא. לאחר מותו מצאה חנאן, נכדתו, את משפחת בלקינד, ועשתה את החיבור. המפגש בין המשפחות היה מפתיע ובעיקר מאוד מרגש. "אנחנו עוקבים

ומלווים את המשפחות ואת הקשר המרגש שנרקם ביניהן. מהלך החיים של כל אחת מהמשפחות הושפע מהאירוע הזה", אומר שני, "נורא יפה לראות את הסיפור הזה כי זה כמו הסיפור שלנו, של כולנו במדינת ישראל. יש הרבה קונפליקטים, אבל גם המון רגעים שאנשים מתחברים על רקע אוניברסלי. חנאן חושדת שאחת מבנות משפחת בלקינד היא שילדה ונטשה את סבה, אבל אשל מסרבת להאמין. רגע לפני שהפגישה בין השתיים מסתיימת, מתרחש דבר בלתי צפוי. אנושי". מומלץ לצפות בתוכנית כאן: <http://www.mako.co.il/mako-vod-keshet/uvda-2013/VOD-d3028bcd9ed31006.htm>

חוות הניסיונות בעתלית שדרת הוושניגטוניות למזח בעתלית

אהרון אהרנסון

נולד ברומניה בשנת 1876 והיה בנם הבכור של אפרים-פישל ומלכה אהרנסון. עלה לארץ ישראל בגיל 6 עם הוריו, שהיו ממייסדי זיכרון יעקב, בשנת 1882. השתלם בחקלאות וניהל משקים בארץ ומחוצה לה.

אהרון הגיע בתחילת שנת 1917 למצרים וגויס בדרגת מייג'ור (רב סרן) לחיל המודיעין הבריטי. מכיוון שהצבא הבריטי התקדם באותו הזמן בסיני במטרה לכבוש את ארץ ישראל, הוא נזקק לכל שביב של מידע על הארץ, ומכיוון שבכל העולם לא היה מומחה כמו אהרון בידיעת הארץ, שיתפו אותו הבריטים בכל הדיונים, גם הסודיים ביותר. בקרב הקצינים בקהיר נאמר כי "**אהרנסון מנהל את המטה הכללי**". שם בקהיר הכיר מרגל אחר, את תומאס אדוארד לורנס, שלימים נודע בשם "לורנס איש ערב" שיתאהב באחותו שרה (על תומאס אדוארד לורנס כתבתי בהרחבה

[במאמר זה](#)).

גילוי אם החיטה

אהרנסון היה **אגרונום**, **בוטנאי**, ו**גיאולוג**. ידיעותיו הרבות הרשימו את כל מי שפגש אותו. במסגרת מחקריו יצא אהרנסון למסעות בארץ ישראל ובארצות השכנות לה, וחקר את הסלעים ואת הצמחים המקומיים.

בשנת 1906, יצא אהרון אהרנסון **למסע לחיפוש חיטת הבר**. היה זה חיפוש בעקבות צמח מיובש אחד, שנקטף במורדות החרמון ונשמר באוניברסיטה בגרמניה במשך כ-50 שנה בלי שנודע מקורו.

לאחר חיפושים רבים צלחה דרכו של אהרון: הוא מצא את השיבולת הראשונה של חיטת הבר על צלע ההר בראש פינה, ובהמשך הוא מצא את הצמח באזורים נוספים בארץ ישראל.

אהרנסון הבין את חשיבות הגילוי של חיטת הבר והוא קרא לה **אם החיטה**. הוא סבר שהודות לגילוי הזה יתאפשר להכליא את מיני חיטת הלחם בחיטת הבר, וכך לקבל זני חיטה חדשים. זנים אלה יהיו עמידים ליובש ולמחלות, ועשויים לפתור את בעיית הרעב בעולם.

בעזרת הקשרים שיצר בארצות הברית עם פעילים ואילי-הון יהודים, **הקים אהרנסון בשנת 1910 חוות ניסיונות חקלאית בעתלית**, הראשונה מסוגה במזרח התיכון. במסגרת מחקריו המגוונים בחווה ניסה, בין השאר, להשביח ולזווג בין חיטה תרבותית לאם החיטה. מצד אחד גילה צמחים ארצישראליים מקומיים אחדים שלא היו ידועים קודם למדע, ומצד שני הביא לראשונה מחו"ל צמחים אחרים (**כגון דקל הווינגטוניה**) שהתאקלמו בארץ ישראל. באותה תקופה הביא לארץ ישראל מכונית שהייתה המכונית הפרטית הראשונה בבעלות תושב הארץ.

בזכות קשריו המסועפים זכה אהרנסון להיות גם מן המשפיעים על מתן הצהרת בלפור. טיוטה של ההצהרה הועברה לעיונם שלו ושל אחיו שמואל אהרנסון, כפי שנתגלה לאחרונה עם חשיפת הארכיונים של שירות הריגול הבריטי.

התעלומה (ואולי) פתרונה

על מותו של אהרון (בגיל 34) נאמר שלושה דברים: הוא ידע יותר מדי סודות, האנגלים פחדו שיוציא סודות החוצה, **האנגלים הרגו אותו**.

בדו"ח הרשמי של משרד המלחמה הבריטי נקבע כי **מותו של אהרון נגרם ע"י תאונה מצערת, כשטוס קל שטס מלונדון לפריז התרסק אל הים ושקע למצולות יחד עם הטייס והנוסע**.

לאחרונה עולה סיפור אחר.

המוציא לאור של הניו יורק טיימס, אדולף אוכס, פנה לאהרון בבקשה שיכתוב את הפרק על כיבוש ארץ ישראל בספר על המלחמה העולמית שעמד לצאת לאור. אהרון נתן את הסכמתו והדבר נודע למודיעין הבריטי. הם שלחו אליו את אחד מקציני המודיעין - תומאס אדוארד לורנס (הנ"ל) שהיה מיווד עם אהרון וזה הזהיר אותו שלא יעז לעשות זאת. **אהרון לא ויתר, וכך נחרץ גורלו**.

עיתונים מקומיים צרפתיים כתבו באותו זמן שמנהל נמל "בולון" דיווח להם שטוס קל נחת על המים, קרוב לנמל. המנהל שלח צוות חילוץ והטייס ניצל. הזמן והמקום המדווחים בעיתונים האלו חופפים את אלו המצוינים בדו"ח הרשמי בו נקבע שהמטוס התרסק אל הים ושקע במצולות יחד עם הטייס והנוסע. הידיעה הזאת בעיתונים הצרפתיים לא מתירה שום מקום לספק.

התסריט הסביר הוא כזה: הטייס הוחלף בסוכן חשאי מיוחד עם רישיון טיס ורישיון להרוג, זה ירה באהרון וזרק את גופתו לים. לאחר מכן הנחית את המטוס על המים קרוב לחוף (הים היה שקט ורוגע באותו יום), חילץ את עצמו, והחל שוחה לחוף בעוד המטוס שוקע לאיטו למעמקים.

אמרו עליו

גנרל אלנבי, שזכה לתואר "לורד" בזכות כיבוש ארץ ישראל, כתב לוועד הציוני כך: **"עם מותו של אהרון אהרנסון נלקח ממני ידיד יקר וקצין אשר לעולם לא נוכל למלא את מקומו"**.

קולונל מינרצהגן (על דמות מרתקת זו אספר בהזדמנות אחרת) כתב: **"מותו הטרגי היא אבדה גדולה לציונים ולציונות ודורות יבואו יכירו מה עשה ומה פעל האיש הזה לעמו ולארצו"**.

שגריר ארצות הברית בפריס, ויליאם בוליט שסמונוב, כתב: "דומני שגדול היה מכל האנשים שהכרתי. דומה היה לאחד הענקים מימי קדם. אילו היה חי היה לדעתי אחד ממנהיגי העולם". הוא

מסיים: "לא לציון בלבד אבדה האבדה כי אם לעולם כולו".

בהסכם סיקס-פיקו בין צרפת לבריטניה שנחתם ב-1916, נקבע הגבול בין סוריה ולבנון הצרפתים, לארץ ישראל הבריטית בקו אל-חמה עכו. בסיום הועידה נדחק הקו צפונה למקום בו הוא נמצא כיום ולאחרון היה חלק לא מבוטל בהישג חשוב זה.

תודות :

קישור לסרטון: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט Google Earth: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט עמוד ענן: [לחץ כאן](#)
המסלול בפורמט gpx : [לחץ כאן](#)
למזג אויר במנחת : [לחץ כאן](#)
למפת Googel Maps : [לחץ כאן](#)

לאורי הרטמן על העריכה.
למשה שטאובר הטייס .
לחברות הסנוניות שאירחו אותי

עד הפעם הבאה- נתראה!!!

אבי הרטמן